

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redacțiunea și administrațiunea :

Brașov, piața mare Nr. 22. „Gazeta“ iese
Miercuri, Vineri și Duminică.

Prețul abonamentului :

Pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe
trei luni 2 fl. 50 cr. Teri esterne pe șase
luni 14 fr., pe un an 28 franci.

Să prenumere :

la poștele c. și r. și pe la dd. corespondenți.

Anunțurile :

una serie garmondă 6 cr. și timbru de 30
cr. v. a. pentru fiecare publicare. — Seri-
sori nefrancate nu se primesc. — Manu-
scripte nu se retrămit.

Anul XLVII.

Nr. 11.

Vineri 27 Ianuarie st. v.

1884.

Brașov 27 Ianuarie st. v.

„Cei ce sunt chemați a veghea asupra eșerei fidele a legii, sunt totemai aceia, cari o consideră și o calcă mai cumplită.“ Când eamă aceste cuvinte în revista din numărul utu aveam înaintea ochilor nenumeratele uri de flagrantă călcare a legii, mai ales a ei de naționalitate, întâmplare până acum, nu scieam încă nimic de cutezătorul ată ce s'a comis de către omul de încre-e al d-lui Tisza, care conduce ați destinele etului Bistrița-Năsăud.

Hienele flamânde sapă cu labele lor pământ, pe unde mirsă a mortăciune. Se pare că și oi, în țera celor îndelung răbdători, începe să sânti un asemenea miros, căci nesățioșele ale sistemului de distrugere și anihilare onală devin totu mai cutezătoare.

O adencă durere și îngrijire ne cuprinde, lu vedem cu ce ușurință își potu căștiga turele d-lui Tisza, mai pretutindeni între triste merite pentru falsul maghiarism călcare de lege și prin desprețuirea intere-ră de viață ale populațiunei noastre numeroșe. e un baronaș scăpatat de Unguri, ajunge grația marelui vizir la cărma celuia senu alaltă județ locuit de Români și nu trecu luni la mijloc și-lu veđi dispuidu și emett-uind ca pe un pașă din fundul i. Toți își plcă capul dinaintea lui. Po-lu, pe care terora și despotismul l'a adus stare de desperare, nu se așteptă decatu la mai rău. Ear conducătorii lui? Când imejdia mai mare ei nu se vedu, nu se nicăiri. Decă e vorba de vr'unu pranzu de vr'unu balu se adună cu toții și atunci nostre sunt pline de laudele bravei „inte-țe“ de colo și de colo, cându înse se tracteză a combata liberul arbitriu al vr'unui pașă comitatū „inteligenta“ dispore și bietul rru trebuie se suferă cruntele loviri.

Așa au mers lucrurile în comitatul Sol-Dobécei, de unde n'amă auđit în anii din a de nici o faptă mai de dōmne ajută na-ala a „inteligentei“. Când alegătorii ro-i din Ardél și-au redicat vocea în contra creării de a ni se maghiarisă școlele „inte-ța“ din „Solnoc-Dobéca“ a tăcut tăcerea lului. Nu puteam se ne esplicăm acestu i. Într'aceea șosec alegerile municipale ulu din corespondenții noștri ne spune, că icosul prefectu br. Banffy în câțiva ani a itū 1. a scote pe Români din consiliul icipal și dela oficiele județene. 2. Ai de- din comisiunea administrativă. 3. A antonomia comunală introducendū in tra legei limba maghiară în afacerile otionale.

Apetitul vine mându, dice Francesul. ulu Banffy a devenit omul țilei. Rapo- ul ce le-a primit d-lu Tisza erau așa de afăcătoare încatu a trebuit se și dică : ceea succesu lui Banffy în Deșu de ce se nu- i dă și în Bistrița, hai se lu facem pre- și peste comitatul Bistrița-Năsăud. La lu că acestu Banffy a băgat județul Sol-Dobéca în datorii așa că comunele nu mai suportă dările și aruncurile, d-lu Tisza nu andit. Afacerea aceta nu lu privesce pe ei pe colegul seu Szapary dela finance. estul că br. Banffy a devenit prefectu și strița și ne este cunoscută prima sa debu- a alegerile municipale, cându a introdus, ntra voinții esprese a populațiunei române scesi, pe favorții sei necualificați în pos-

turi, batânduși jocu astfel de libertatea alegerilor. Români și Sași au protestat prin „tăcere profundă“ spunu cronicarii țilei. Ei bine, d. Banffy trebuie că a cređut, că aceta tăcerea lor este mai multu o consențire decatu unu protestu, căci s'a sēntit încuragiatu de a procede fără amănare la asaltu. Corespondența de mai la vale ne spune, că d-lu Banffy a făcutu scurta socotela și fără ași mai bate capul cu dispo-șiunile legii de naționalitate, a datu ordinu, ca de aici încolo în comunele din județul Bistrița-Năsăud toate afacerile oficiose se se porțe în limba maghiară.

O fōie din Clușu dicea, cându a fostu numit br. Banffy prefectu la Bistrița, că în acestu județu nu pōte fi vorbă de omaghiarisare în sensul grāmicalu alu cuvēntului, ci misiunea prefectului va fi de a face plăcuta la populațiune idea maghiarismului. Ei bine, d. Banffy pricepe minunat de a face plăcutu maghiarismul pacinicilor și circumspecților Năsăudeni. Numai așa înainte, căci e speranță, că astfelu totuși se voru trezi odată din apatia lor și Năsăudeni și voru arata baronului Banffy, că ulciorul merge la fântāna numai până ce odată se sparge. Nu ne putemu închipui că bravii grānițeri de odinioară se suferă o asemenea tiranisare fără de a se apera cu toate mijlocele legale, ce le mai stau la dispoșiune.

Prigonirea limbei române în comitatul Bistrița-Năsăud.

Din pašalicul lui Banffy, Ianuarie 1884.

Domnule Redactor! Fii bñu mai pune și aceste sciri la revasul necasurilor romānesce și nu te supera, decă și de astadată iti voiu împartăși lucruri, de cari ca Romānu și patriotu nu te poți bucura.

Abia a trecut o lună și comitele Banffy, pe care părintescă oblăduire ni l'a trāmisu aici a și începutu a ne frecă hreanū pe sub nasu, ca nu cumva se mai avemu nici atata pace, cātă amu avutu până a nu-lu cunoșce. Vei fi sciindū, că pe aici suntemu Romāni dea-rostulū; nu scimū ungușce; ducemū în spate necasurile romānesce; reprezentantele comunale sunt în mare parte alcătuite din membri romāni, afară de puțini viriliști mai cu sēmă jidani viri ici și colea; deregătorii locali comunali, primarii, notarii, colectorii, cassarii etc. au fostu și sunt până acuma Romāni.

Poporul de pe aici este harnicu și destul de pacinicu, elu își face datoria, plătesce totu, ce i se cere cu dreptu și cu nedreptu și nime n'a avut vr'odată lipsă a se plānge asupra lui, căci a moștenit dela strămoși naravulū: a dā lui Dđeu, ce este a lui Dđeu și împēratulului, ce este alu împēratului. De unu tēmpu lungu a mai avut și norocul, că au fostu ani mānoși și neavēndu astfelu a se luptā cu sēracia a suferit starea lucrurilor — eroitā dela dualismu încōce și încureatā din ce în ce mai tare — cu unu felu de nepăsare, despre care pōte nici elu nu si-ar potē dā sēma. Din cauza, că acasă, în comune, pre la deregătoriile, unde are cele mai multe afaceri s'a pututū înțelege în liniște în limba lor propriā, elu n'a mai cātāt celealalte rele de susu; deregătorii de prin comune erau din sinulū seu, cunosceau necasurile și limba lui și nu-lu torturau cu altā străinā, astfelu și trebile administrative mergeau bine, deregătorii își făceau datoria atātū față de poporū, cātū și față de mai mari, și pōte sunt rari ținuturile, cari se fi avutū deregători atātū de conșciențioși.

Dér nu aceta place puterei de astadi. **trebile potu merge și rău, numai se mērgă ungușce.** de aceea noulu comite, care nici unu bine nu ne-a făcutu până acuma, a aflatu totuși tēmpu a dā ucasuri, în puterea cărora de aici încolo în comune tōte afacerile oficiose se se porțe numai în limba ungușcā. Așa fiindu va trebui se se dea în laturu omeni cātū de harnici, decă nu știu ungușce și în locul lor se voru importā străini.

În țeri adevēratu constituționale prefectu nu s'ar încumeta a dā astfelu de ucasuri și decă s'ar încumeta acolo te-ai putē apēra cu legea în mână. Cum te vei apēra însă la noi, unde mai suut atāți de aceia, cari potu călcā legile și sunt încă premiați pentru aceta? — Noi mojiții! noi, cari avemu numai datorințe nu și drepturi, noi trebuie se purtām saremile și greutățile și se ne uitām cu ochii, până cându unu pașă ungușcū ne smulge din mână cele mai sfinite drepturi căpētate dela D-deu deodată cu viața și cu ochii din capu.

Nu știu, ce voru face omenii de aici în fața acestorū nedreptăți. Ucasulū a ajunsu în scrisu și prin viu graiu la notari și la primari; subprefectii, aceste slugi plecate l'au împartășit cu acelu zelū, cu care l'au primitu și li s'a trimis de susu, și decă și primarii și ceialalți deregători ilu primescū fără opoșiā, atunci cei ce nu știu ungușce potu se și ia catrafusele și se plece, ca se pōtā veni notari unguri și primari jidani în locul lor, ca se slugărescā după placu pe mai mari și poporului se-i tragă pielea preste urechi.

Una ar trebui se scie puternicii de astadi se nu se jōce multu cu răbdarea poporului.

Așa-i, dle Redactor, că este ferte caracteristică o astfelu de procedurā din partea fraților unguri totemai în timpurile acestea, cându se vorbesce de o apropiare între Unguri și Romani și cându „Viitoriul“ și-a luat de gându se ne împace!?

Nu strică se și mai scriu una în trecātu. N'ai crede cātu-sū de practici Ungurii, cându le trebuie bani romānesce; în privința aceta ei nu se deosibescū întru nimica de jidani. În astfelu de împregiurări ei ne scriu frumosu romānesce.

În Deșu se înciripă unu teatrū ungușcū, fetu alu lui Banffy și pentru a căștigā bani au croitū o loteriā, a cărei losuri au ajunsu și pe la noi, ca se se vēndā și încă o parte din ele pre calea deregătorilor, ér altā parte însoțite de apelū în limba romānescā. Aici le place și limba noastră, numai acolo se nu o audā unde ne este nuoe mai scumpā.

Totu pe astā cale au ajunsu aici mai multu o provocare, decatu invitatoriu ca se se chieltuēscā la comune și la particulari mai multe acții a 500 fl. v. a. pentru clādirea unei căli ferate vicinale dela Deșu cātā Bistrița și fiindu că atātū losurile cātū și acțiile vinu dela Banffy negreșitū impiegații slugarnici, cari sunt dedați a crede că trāescū numai din grația comitelui, ér nu din pānea și voința poporului, seu încă-i din meritele lor proprii — se voru silī a le acatā de gātulū comunelorū, cum s'a întâmplatū și în comit. Solnocului, unde sumele subscrise se scotū — ca dela comune — numai cu chiaru și cu vai.

Cronica evenimentelor politice.

Discussiunea asupra nunțului camerei magnaților în cestiunea proiectului de lege pentru căsătoriile mixte a culminatū în discurs-

sul lui Istoczy. „Acestu Istoczy — serie „Wiener allg. Ztg.“ — care a fost până acuma luat în batjocură pentru originalitatea sa, a esclamată uitându-se drept în ochii d-lui Tisza, că acum ia venit lui rândul ca se rîdă. Istoczy rîde de d. Tisza — nu pôte fi o critică mai drastică și nimicitoare a politiceii de cunctator, care a făcut un fiasco așa de înfricoșat, decât critica ce-o cuprinde acestu fapt. În această lumină se prezintă foarte nefavorabilă cuvîntarea din urmă a d-lui Tisza. Cu totă puterea sa oratorică d-lu ministru-președinte a voit să dovedească, că el crede pozițiunea sa foarte tare. Mărturisim pe față că noi nu împărțim nicidecum această încredere, din cauză că numele lui Tisza a înecat de a însemna o sistemă pronunțată și tare. O asemenea sistemă este înse astăzi înainte de tôte foarte de lipsă în Ungaria...

Foia memorată este organul conservativilor moderați din Austria și limbajul ei dovedește din nou că în Viena se crede sdruncinată pozițiunea d-lui Tisza.

„Românul“ răspunde acelor diare, cari au întrebat și întrebat: — Ce face guvernul cu cestiunea Dunării? Ce a făcut guvernul se știe acum în mod pozitiv de tótă țera și de tótă Europa, dice „Românul“. Se știe, că el a dechiarat, că, în temeiul dreptului nostru de stat suveran, în virtutea tuturor tractatelor și conform cu unanima voință a națiunii, a respins și respinge cele stipulate în conferințele dela London în contra drepturilor noastre și fără participarea noastră la acele conferințe. — Mărturisim, adaugă „Românul“, că nici acum nu vedem ce dibăcia ar fi putut întrebuința ministrii nostri pentru ca să facă pe Franca, pe Italia, pe Anglia, pe Germania, pe Rusia și pe Turcia să nu priimească nedreptele cerințe ale Austro-Ungariei?

Venind la nedibăcia, de care este acusat c'a comis o primulu ministru prin vizitele ce-a făcut guvernului Germaniei și Austro-Ungariei numita foie dice: „Se știe, că în tómnă trecută tótă Europa se teme foarte, că va fi năpădită d'un mare resbel. Se știe, că Austro-Ungaria este vecina noastră. Dacă d'ar fi deschis s'ar deschide un resbel în Oriente, este de cel mai mare interes pentru noi d'a lupta pentru ea să ni s'asigure neutralitatea. Nu știm, negreșit, dacă, în asemenea casu vom avea fericirea să dobîndim această neutralitate a cărei respectare ni s'a refusat la 1876. Știm înse, că guvernul nostru este dator să se lupte pentru a-o dobîndi. Dovă și mai pipăită că guvernul nostru bine a făcut, ni se dete acum de cătră cealaltă putermeică a noastră vecină. Rusia trâmise pe d. de Giers spre a se înțelege cu Germania și cu Austro-Ungaria. Diarele rusesci spun, că înțelegerea s'a făcut și că astfel pacea s'a ascurat. Se sperăm c'asa va fi. Credem înse că suntem datori cu toții să profităm de pacea prezentă pentru a ne face din ce în ce mai cunoscuți Europei, pentru a dobîndi opiniunea publică în favoarea drepturilor noastre.“

Numele principelui Bismark a fost numai odată amintit în cursul desbaterei asupra propunerii Wurmbrand în camera austriacă. Dr. Sturm a disu, că Bismark a dojenit pe Nemții austriaci pentru liberalismul lor, nu pentru atitudinea lor față de Slavi. La această răspunde organul cancelarului „Nord. allg. Ztg.“, vrîndu a contesta cele dișe de Sturm, dice, că Nemții din Austria au greșit, căci în loc să lucreze pentru întărirea monarhiei, au lucrat numai pentru ea să aibă majoritatea în parlament. Acestu răspuns nu dice nici da, nici ba, lasă lucrul încurcat, ceea ce nu ne pôte pune în mirare.

Cu pompa obișnuită a deschis Regina Victoria parlamentul englesu Marția trecută. În discursul ei, pe lângă asigurările de pace dice, că învingerea Egiptenilor în Sudan obligă pe guvernul englesu de a reveni la cestiunea deșertării Egiptului. Totodată cu depeșă, care transmite această știre și o depeșă dela Cairo de următorul cuprins: Chedivul a primit dela Baker-pașa o depeșă prin care îi anunță că a fost bătut aproape de Tokar de trupele grozavului Mahdi, că a perdit

2000 ómeni și patru tunuri Krupp și 2 Gatting și că a trebuit să se întoacă (vrea să dică: se fugă) la Suakim cu restul trupelor sale.

Cestiunea limbilor în Austria.

(Continuare.)

Dep. Dr. Hausner (Polon din Galăția). Cestiunea limbii statului s'a discutat de mulți oratori și în ședința din urmă de unu escelent orator, care a examinat-o din punctu de vedere liberal cu argumente puternice și convingătoare așa, că mie nu mi-a mai rămas decât rolul modest de a completa cele dezvoltate de acestu orator. Cine a observat cu atențiune lupta și armele, cu care s'a purtat acea luptă a trebuit să se convingă, că de anevoie pôte să facă cale progresul social, care într'o sută de ani de abia a făcut un pas înainte. Libertatea confesională astăzi nu se mai dispută de nimeni. În secolul acesta libertatea a încercat a face că ori ce limbă să fie scutită. Și aceia, cari necurmatu știu să pună în contradicere cu predilecțiune năsuințele naționale și liberale, se dau de liberali. Acela, care dice, că apără celelalte năsuințe liberale și tăgăduie libertatea naționalității și a limbii este unu fariseu (aplaude în dreapta) căci tôte celelalte libertăți, protecțiunea libertății presei, a reuniunilor și a adunărilor, devin neadeveru, cându se tăgăduie libertatea naționalității și a limbii. În secolul 19 n'ar trebui să mai fie problema limbilor culturale, de a cuceri cu forță limbile mai mici, ci ar trebui să dea hrană limbilor mai mici. Biuecuvîntările limbilor celor mari pentru naționalitățile mai mici le recunosc, d'ar ele sunt legate de o mare condițiune, de condițiunea bunei voințe. Unde încetează această și începe sila, acolo nu pôte fi prosperare. Din nenorocire cestiunea naționalităților este departe de deslegarea ei și cele mai multe dintre națiunile mai mari se află încă totu în acea pozițiune, de a considera tótă cestiunea naționalităților și a limbilor ca o luptă pentru putere și domnie, de a privi negațiunea principiului libertății de pace adevărată. (Aprobări în dreapta.) În această pozițiune vă aflați D-v. cari vă considerați ca reprezentanți esclusivi ai Nemților din Austria. Cercul sentimentelor D-v. este totu așa de mărginit ca și alu Catholicilor și alu Protestanților în suta a 16-a și a 17-a, cându cei mai buni dintre unii și dintre alții nu cugetau de cătră la putere, domnie și la aspirarea celorlalti, și priveau paucă viațuire împreună a mărturisitorilor de diverse confesii lângă o altă imposibilă. Și aceia, cari astăzi în privința naționalității și a limbii rezonază astfel n'au chiaru nici șusă, că egala îndreptărire a limbilor nu s'ar fi executat și până acuma așa încâtu se-o pof cunosc după fructele ei. Căci problema este rezolvată într'o țară și aduce fructe de aur, în vecina Elveții. Pentru ce se nu se pôte aplică aceea ce se aplică pentru 2¹/₂ milioane cetățeni și pentru 20 milioane. Pentru ce se nu pôte executa monarhia, ce a putut executa republica? Tocmai forma statului, în care capul statului nu este supus la nici o schimbare, pôte lăsa naționalității unu cereu mai mare de liberă mișcare.

Pentru ce se interpretază la noi în Austria cestiunea naționalității atâta de fals și atâta de restrîns? Precum nu pot înțelege, că unu deputat să pôte supăra, că invitațiunile pentru participare la o loterie de binefacere pörtă adrese în limbile celor provocati, de asemenea nu pot înțelegă, cându unu diaru polonesu privește într'o adresă germană unu pericolu de germanizare. Înțelegu, că națiun, cari au fost amenințate cu apăsarea lor, se n'au îndreptat chiaru nici în legi liberale, d'ar nu înțelegu, cum reprezentanții unei națiuni, care mai de mult a domnit absolut și acuma încă totu domnesc, care prin cultura sa, prin averea sa, prin tradițiunile sale politice și prin trebuințele limbii sale este de totu asigurată, să fie atâta de egoistă și atâta de îngrijată și spăriată. (Forțe bine.) Cine nu înțelege nu merită numele de liberal.

Cătu de greu este, a constata faptele învederate față de preocupare, se vede din aceea, că încă totu se mai dispută, că codificarea unei limbii de stat în codificațiunile europene ar fi o excepțiune izolată. Statele cu limbă omogenă n'au aflatu necesaru a stabili limba statului printr'o lege de stat. În Elveția fiecare dintre cele trei limbi este limbă de stat. În Belgia după constituțiune amândou limbile se privescu ca limbi facultative. Chiaru Rusia, care apasă cu forță naționalitățile și interdice persónelor de origine polonă de a-și procura proprietate imobilă, spre a-și sprijini tendințele sale n'a stabilit o limbă de stat. Fi-

resce dep. Wurmbrand are ciudata idea, de a după Austria pe Rusia ca pe acelu stat, care cede în contra naționalităților mai liberalu, și pentru aceea, că în Finlanda este introdusă finică în oficiu, în școlă și la tribunal. Nu se contele Wurmbrand, că Finlanda este unu stat independent, care e legat cu Rusia numai prin personală? Ex ungue leonem. Și din această a puteți să conchideți la tôte celelalte. (Aprobări în dreapta.)

Așadar rămâne numai unu singuru stat cu ce stat, anume Ungaria. Acestu stat a de limbă de stat în favoarea unei minorități, pentru că limba acestei minorități nu este universală și de aceea fără dispozițiune gislative nu șar fi putut susține pondera sa. Nu voi să discutez, că dispozițiune este bună. Mă provoacă numai tînța unei autorități, a profesorului Biedermann care s'a pronunțat în „Revue des Droits Internationales“. În pre multe casuri limba maghiară o condițiune și unu abuz nejustificat din care s'au născut antipathiile celorlalti naționalități în contra legii naționalităților. Dacă ar întreprinde în zilele noastre guvernul de a restabili unitatea rasei ce nu printr'o lege de limbă, asta ar fi unu anacronism. Recomandă această judecată a unui cunoscutu soru germanu altui cunoscutu profesor, dlui Tczuk. (Iaritate.) Și pe lângă acesta în Ungaria aplicarea acestor mijloce multu mai ușor, pe în Ungaria idea limbii și idea de statu com cu noțiunea statului. (Destul de rău!) Legi naționalitate ungerescă dice: „După ce tótă țara a ales o națiune politică, se duce limba ungerescă ca limbă de stat.“ Dacă D-v. și noi să trageți această consecență, ea resce, deorece cetățenii provinciilor sunt Austriaci, car nu limba germană.

(Va urmă.)

Societate pentru ajutorarea robilor

În anul trecut s'a înființat aici în Brașov o societate pentru ajutorarea robilor din tenciarul din Brașov, după ce și-au strpedepsa. Această societate și-a făcutu ședea pe cari în. Ministeriu le-a și întărit. Pe acestor statute societatea în 16 Decembre și-a ales unu comitetu executiv cu punerea fruntea acestuia de președinte pe prefatu comitatului, pe ilustrulu domn conte Arndt Bethlen.

Comitetul a ținut o ședință la finea lui Decembre anul trecut și a decis a înțacele dela membrii, cari deja se înscriu înainte de întărirea statulelor; totodată s'a aflat cu cale a aduce la cunoscutu publicu scopul acestei societăți și a apăsă d'el, ca să sprijinească această cauză, tu ea de interesu comunu pentru întregă societate.

Faptele rele își exprimă influința în direcțiune, adică și asupra faptuitorului și a păgubasului.

Scopul societății este a contribui la imputarea făcătorilor de rele. Spre acestu scopu se organizează de poliția, a cărei chemare primă este îngrijirea, ca să taie firul țesut pe ascuns de ce-i ce stau să facă rele și să se împede de a comite fapte rele. Dacă omul, cătu este de nemărginitu felulu și răul faptelor oprite, ce se pot comite: ieai în vedere imensulu număr al ómilor și tôte slăbiciunile și nevoile lor, mai decât mai adaugi și aceea, că organele politicesci, fie ele ori cătu de numeroase și cătu de dibace, nu pot cunosc nici societate întregă, adică pe fiecare individ cu tôte rile și aplecările sale, nici tôte modalitățile cari se pot comite faptele oprite: atunci care ușor va judeca, că nici cele mai organe politicesci nu sunt în stare ele să de a pune stavila comiterii de fapte neadecuate într'unu stat constituțional, și nici organul oficiosu nu se pôte atinge cu individ fără a avea cel puținu prepusu temer asupra lui. De aci urmază, că întregă societate trebuie să i-a asupra și a da mână d'ortor organelor politicesci cel puținu unu atâta, ca ea — societatea — să nu sufere de pregiturul său ocrotirea sau ascunderea reilor. Cu acestu ajutoriu din partea societății s'ar face óresi-care servicii pentru împede-

răului, dăr nîcî atunci elî nu pôte fi delăturați de totî. Societatea constituită din cestiune nu va înființa organe polițienesci, dăr indirectî va face de natură polițienescă după cum vomî arătî mai josî.

Alî doilea mijlocî, ce stă la dispozițiune în contra făcătorilor de rele sunt măsurile coercitive sêu legile penale. Cu tótă esprimea draconică a acestorî legi, rezultatul totî nu se arătî destulî de favorabilî, căci numărulî făcătorilor de rele este înspăimântătorî de mare. Deci atătî statele ca atari câtî și societăți private își dau tótă silința a îmblândî sêmțemintele aplecate spre rêu ale făcătorilor de rele pe calea culturii și a umanității. Spre acestî scopî societatea nôtă din cestiune năsuesce, ca robii până cîndî se află în robia sê capete instrucțiune nu numai în cele religiöse, ci și în cunoștințele elementare cele mai necesare în societatea omenescă, pentru ca astfelîu celî scăpatî din robia sê-și pôtă câștigă pe cale onestă pânea de tôte dîilele.

Alî mijlocî totî atătî de puternicî spre împutîinarea făcătorilor de rele este îngrijirea, ca celî ce scapă din robia sê aibă ôreși care sî mijloce materiale, fie câtî de puține de o parte, ca sê aibă cu ce plecă și ajunge acasă, și sî pîunîndî de aceste mijloce, lipsa lorî de nou îlî va silî a și le apropiă érăși în modî opritî; de altă parte sê aibă cu ce începe o lucrare ôreș-care, cu care sê se pôtă hrîni în modî onestî. Spre ajungerea acestî scopî societatea constituită își va dă tótă ostenețla ca din mijlocele adunate dela membrii societății, dela alți binefăcători și chiarî și dela statî — încătî va fi cu puțînță în înțelesulî legilorî existente — sê formeze unî capitalî din care sê dea ajutorî celorî deja eliberați din carcerî și puși în libertate.

Aceste mijloce nu numai că caracteriséză sêmțulî de umanitate, dăr ele sunt totdeodată celî mai eficace mijlocî polițianî adeca de a prevenî pe celî rêtăcitî, ca se nu mai facă fapte oprite. Prin instruirea arestaților — abstrăgîndî dela nobilitarea sêmțemintelorî lorî și dela luminarea vederilorî lorî pentru cele de lipsă în societate, dăr prin instruire i se învîltescî mijlocele cu cari își pôtă câștigă pânea de tôte dîilele; iară prin darea unui ajutorî materialî îi iai din cale materia crîmei, fiindî că are din ce-și acoperî cele mai necesare trebuințe până sê ajungă a se apucă de altă muncă onestă.

Societatea din cestiune mai are în vedere a îngrijî, ca cei eliberați din robia fiecare în felulî sêu sê pôtă fi aplicați în serviciu fie în Brașovî fie împrejurî. Chiarî îngrijirea în modurile arătate va avé — judecîndî pe omî după legile naturale — cea mai bună influință asupra celorî ce sunt obiectulî îngrijirii.

Ca sê pôtă societatea ajunge scopulî propusî este necesarî, ca publiculî sê dea mîna de ajutorî la acestă întreprindere umană, de aceea apelămî la onor. publicî din Brașovî și comitatî precum și din comitatele vecine ca sê se inscrie câtî se pôte mai numerosî ca membri ai acestei societăți, ceea ce se pôte face la D-lî David inspectorulî penitenciarului de pe lângă tribunalulî regescî în Brașovî, strada funarilorî.

Domnii, cari dispunî de cunoștințele necesarii și de timpî liberî mai cu samă Domnii profesori sê binevoiescî a-și oferî gratis serviciile lorî întru instruirea celorî încarcerați, pentru care scopî se potî anunță la Dlî procurorî de statî Adolf Kenyeres. I. L.

Adunarea generală a „Asociațiunei pentru sprijinirea învățaceilor dela meserii“.

Brașovî 25 Ianuarî v. 1884.

Stimate d-le Redactorî! Dați-mî voiă sê dăr o mică dare de sêmă asupra celorî ce s'au întrecutî în a d u n a r e a g e n e r a l ă a „Asociațiunei pentru sprijinirea învățaceilor și sodalilorî meseriași români“ de aici din Brașovî, dată în 8 și 22 ale lunei curente în edificiulî școlilorî medii române. „Asociațiunea“, despre care e vorba, este una din instituțiunile naționale cele mai salutare și prin urmare nu potî desupune, că puținele informațiuni, ce voiescî

a le presenta on. publicî cetitorî, vorî fi considerate de superflue.

Adunarea din 8 Ianuarî, destulî de slabî cercetată, o deschise multî meritatulî conducătorî alî „Asociațiunei“, părintele Bartolomeiu Baiulescu printr'ô vorbire, în care pe de o parte accentuă în scurte cuvînte, cari sunt scopurile urmărite de societate, despre care amî începutî a vorbi, éră pe de altă parte arătî în ce stare se află de presentî acestă folositoare instituțiune.

„Scopulî principalî, pe care-lî urmăresce „Asociațiunea pentru sprijinirea învățaceilor și sodalilorî meseriași“ — dîse părintele Baiulescu — este acela, de a face din copii lipsiți de ori ce sprijinî și ajutorî ômeni, cari prin învățarea unei meserii sê-și pôtă câștigă pânea de tôte dîilele într'unî modî onestî, mai ușorî decătî moșii și părinții lorî... „Durere însă — continuă mai departe demnulî conducătorî, — că, cu tôte că poporulî dela țéră este amenințatî de teribila plagă a proletariatulî, totuși elî nu voiesce încă a se pîtrunde de însemnătatea meseriilorî, singurulî mijlocî ce-lî mai pôte scăpă de peire, procurîndî ocupațiune brațelorî, ce nu mai potî fi întrebunțate la țéră. Cu tôte acestea nu trebuie sê ne mirămî de atitudinea omului nostru din poporî față de acestî nou isvorî de câștigî, de vreme ce nici chiarî cărturarii poporului: preoții, învățatorii și alți inteligenți n'au ajunsî încă până acolo, sê aprecieze însemnătatea meseriilorî după adevărata ei valóre. Ei nu vorî sê védă încă, că poporulî este astăđi redusî la critica situațiune, că sêu sê se aplice la meserii, sêu sê ia luna în capî, sêu sê devină proletari.“

Trecîndî mai departe la starea actuală a „Asociațiunei“, conducătorulî constată cu părere de rêu, că în ceea-ce privesce numărulî membrilorî, se pôte afirmă, că societatea stă astăđi mai rêu, decătî în 1869, la înființarea ei.

„Dacă noi Români — încheiă cu tótă serioșitatea bărbatulî, căruia i se datoresce în prima linia existența instituțiunei, despre care e vorba — în presența marelui pericolî ce ne amenință, nu ne vomî deșteptă și nu ne vomî strădui din tôte puterile, ca sê ne ridicămî, în ceea-ce privesce facultatea de a câștigă cele de lipsă pentru viață, mai susî decătî aceia, sêu celî puțînî totî pe o tréptă cu aceia, cari vinî preste noi, atunci putemî fi siguri, că ôrele vieții nôtre economice sunt numérate!“ Aceste cuvînte făcură o adencă impresiune asupra tuturorî celorî de față. În mijloculî unei védite îngrijiri se trecî la rezolvarea agendelorî puse la ordinea dîlei. Se alese o comisiune pentru cercetarea conturilorî cassei, una pentru înscrierea membrilorî noi, una pentru esaminarea obiectelorî espuse de cătră învățacei pentru a se premiă, și se dete cetire raportului despre activitatea comitetului în decursulî anului espiratî, din care raportî se vede, că comitetulî a îndeplinitî tôte obligămintele ce i le-a împusî adunarea generală trecută.

Din propunerile prezentate de cătră comitetî și primite de adunare însemnămî numai pe aceea, de a se mulțămî societății „Transilvania“ din Bucuresci și comitetului bisericei s-tului Nicolae din locî pentru ajutórele, cu cari au binevoitî a sprijinî „Asociațiunea“ în îndeplinirea scopurilorî ei.

Relativî la starea cassei, ale cărei socoteli s'au aflatî în ordinea cea mai bună, însemnămî, că averea actuală a „Asociațiunei“ este de 3366 fl. și 7 cr. Cheltuielile din anulî espiratî sunt 313 fl. 44 cr., éră întrările 1176 fl. 77 cr. La începutulî anului adm. 1883 „Asociațiunea“ dispunea de o avere de 2502 fl. 74 cr.

Comisiunea însărcinată cu esaminarea obiectelorî espuse de cătră învățacei propuse, sê se confere 6 premii, și anume 2 de clasa primă, 3 de clasa a doua și 1 de clasa a treia. Totodată se decise, ca de aici înainte sê se îndemne toți ucenicii dela meserii, sê espună cu prilejulî adunării generale câte unî lucru făcutî de ei.

Cu mâhnire i-au la cunoștință cei adunați hotărîrea vrednicului conducătorî de până acum și după cum amî amintitî mai susî — a întemeiatorulî acestei societăți, de a se retrage dela presidența „Asociațiunei“ și de a funcționă de aici înainte numai ca membru în comitetî.

Totodată declarațiunea d-lui secretarî I. Bozocenu, că și densusulî are de gîndî a-și părăsi postulî din motive, asupra căroră nu se esplică mai de aprópe, produce o durerósă impresiune.

Se discută mai întăiu dimisiunea presidentului. Tôte rugămintele rămânî zadarnice. Părintele Baiulescu persistă pe lângă hotărîrea sa. Adunarea se vede silită a-i primî dimisiunea.

Pentru întregirea postului rēmasî vacantî în urma retragerii d-nci sale și pentru discutarea dimisiunei d-lui secretarî se hotăresce a se amână adunarea până peste douē sēptemăni.

Duminecă în 22 ale l. c. se continuă adunarea din 8. D-lî secretarî se înduplecă a rămână la postulî ocupatî până acum, éră în loculî păr. Baiulescu se alege de conducătorî alî „Asociațiunei“ părintele Vasile Sfetea. Postulî de cassierî ocupatî până acum de d-lî Sfetea se încredințeză d-lui V. B. Popovici, éră celî de controlorî d-lui V. Antoniu.

Incheiî, esprimîndî dorința, ca instituțiunea, despre a cărei adunare generală, mi-am luatî voie a scrie aceste rēnduri, sê fie îmbrățișată din partea poporului nostru în modulî, în care merită în adevêrî.

Nemo.

„Moda cea mai nouă politică.“

Sub acestî titlu a apărutî de curîndî în Budapesta o broșură, care ilustrăză viu antagonismulî ce esistă de faptî între Tiszaiști și conservativi, între cei ce se află încă de presentî la cîrmă și cei ce voiescî sê-i restórne și se-i înlocuiescă. Anonimulî care a scrisî acestă broșură, se dîce că este unî deputatî; elî sê silescă a presentă pe Tiszaiști ca pe adevărati reprezentanți ai maghiarismului. Fanfaronadele despre „aspirațiunile naționale“ false și esagerate înse s'au deochiatî de multî. Caracteristică este partea broșurei din care rezultă importanța Românilorî și a Slovacilorî față de Unguri. Broșura a apărutî în editura librarului Zilaky, în Pesta.

Anonimulî autorî critică într'unu limbagiî aspru clerulî înaltî și aristocrația Ungariei. Elî apêra idea aceea, că domnia ultramontanilorî și a feudalilorî în Ungaria a fostî în decursulî istoriei stricăciósă ideii naționale. Amîndoi au reprezentatî totdeuna numai înteresele lorî particulare și niciodată nu s'au interesatî de înteresele țerii. Elî produce date istorice și o listă lungă din acele legi, cari le-au publicatî regii în contra abuzurilorî, ce le-a făcutî aristocrația oligarhică. Incătî privesce atitudinea clerului (sê înțelegă celî romano-catolicî) față de aspirațiunile naționale, arată cu cifre, că episcopii cei bogati catolici, cîndî s'a fundatî Academia de șciinte, museulî naționalî și alte institute au contribuitî fôrte puțînî. Mai încolo discutăză cestiunea bunurilorî bisericesci, și arată, că preoțimea dispune astăđi de peste două milioane jughere de pământî și că acestă posesiune pentru înteresele culturale ale țerii este mai de totî perdută. Autorulî desfășură icóna atitudinei clerului sub absolutismî și spune, că în anulî 1860 secretarulî scaunului papalî Antonelli, adresă o scrisóre cătră episcopulî Lud. Haynald, care pe atunci eră episcopî în Ardélî, poruncindu acestuia în numele sântului părinte, ca sê înceteze cu agitațiunile sale în contra protestanțilorî. Despre mișcarea actuală agrară arată autorulî, că acestă nu se face în interesulî țerănilorî, ci în interesulî familielorî celorî mari aristocratice. Proprietarii mici și de mijlocî se lătescî neîncetatî și anume pe conta latifundiilorî (moșiilorî întinse aristocratice și dela 1848 au luatî mai multî de 11. 4 percente din posesiunea aristocratică. Aristocrații védū, că prin economia lorî cea rea se prăpădescū și de aceea vorî sê se îngrădescă prin legi restrictive, cari omóră pe țeranulî maghiarî și germanî și numai țeranilorî români, slovaci și croați le potî folosi (?) că unora, cari au rēmasî înapoi în cultură.

Autorulî critică apoi pe feudali austriaci, cari au venitî la Pesta, ca sê voteze cu magnații contra d-lui Tisza și face următórele concludiuni: Precum domnirea clerului și a feudalilorî a fostî întotdeuna fatală în trecutî pentru idea maghiară, așa va duce acestă domnire

